

Frågor och svar om Fotbollar

Sverige importerar varje år över 300 000 fotbollar. En stor del av produktionen sker i utvecklingsländer och försörjer många familjer – ett viktigt bidrag till samhällsutvecklingen i dessa länder. Samtidigt har allvarliga missförhållanden uppmärksamats bland de människor som arbetar med att tillverka fotbollarna. Genom Fairtrade ges människorna i produktionen möjlighet till förbättrade arbets- och levnadsvillkor.

Vad är Fairtrade?

Fairtrade är en oberoende produktmärkning som bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer. Du hittar märkningen på fotbollar och andra sportbollar men i övrigt främst på odlade produkter, t ex kaffe, te, choklad, bananer och andra frukter, samt rosor.

Fairtrade-märket är din garanti för att en produkt uppfyller internationella Fairtrade-kriterier. Kriterierna, som är utvecklade av Fairtrade Labelling Organizations International (FLO), baseras på de grundläggande ILO-konventionerna för mänskliga rättigheter i arbetslivet samt syftar till ekonomisk utveckling och ökad miljöhänsyn.

Grundläggande för Fairtrade är att de som odlat eller producerat produkten/råvaran får ett pris som överstiger produktionskostnaden.

Utöver den högre betalningen till producenten utgår också en premie till de anställda. Den används till att utveckla lokalsamhället socialt och ekonomiskt, t ex till skolor eller hälsovård. Beslutet för hur premien ska användas tas gemensamt av de anställda, en viktig del i en process för demokratiutveckling. Vidare tillvaratas de anställdas intressen och arbetsvillkor genom kriterier för organisationsrätt och icke-diskriminering.

Vilka problem och utmaningar finns inom industrin för fotbollstillverkning?

Två tredjedelar av de ca 40 miljoner fotbollar som tillverkas årligen kommer från ett område i Pakistan där många människor lever i fattigdom. De som syr fotbollar har ett tufft jobb där problem med händer, fingrar och syn är vanligt.

Då efterfrågan på fotbollar är säsongspräglad, och ofta styrd av omfattande beställningar med kort varsel och leveranstid är säsonganställningar och ackordsarbete vanligt förekommande. En stor del av de anställda inom fotbollstillverkningen i Pakistan, jobbar på sycenter eller i hemmen, och mindre än två procent av det faktiska försäljningspriset når de som syr bollarna. Just fattigdom är en av huvudanledningarna till att även barn måste arbeta för familjeförsörjningen.

Vad innebär det att en boll är Fairtrade-märkt?

En Fairtrade-märkt boll uppfyller internationella Fairtrade-kriterier, vilket innebär att producenten, dvs fotbollsfabriken, samt eventuella underleverantörer kontrolleras av inspektörer från FLO-Cert.

Kriterierna ställer krav på kontinuerligt förbättrade arbets- och levnadsvillkor för de anställda på fotbollsfabriken och dess underleverantörer. Hänsyn ska alltid tas till de anställdas säkerhet och hälsa, liksom att de är informerade om sina rättigheter på arbetsplatsen. Här ställs bl a krav på lagstadgad minimilön, arbetstidsreglering, semester och att diskriminering inte förekommer.

Betalningen till producenten – liksom premien på 10 % av kontraktetspriset – regleras i kriterierna. Premien, som betalas ut till de anställda, går ofta till skolbyggnader och skolmaterial, vattenförsörjning samt till hälsovård och mediciner. De anställda bestämmer själva hur premien ska användas. Detta är en viktig del i en demokratisk process.

Kan jag som konsument lita på att pengarna hamnar rätt?

Betalningen sker direkt mellan producentorganisationen i utvecklingslandet och det företag som köper produkten. Fairtrade administrerar således inte betalningarna och styr inte heller över priset i butik. Detta sköts av marknaden utifrån bl a utbud och efterfrågan.

Inspektörer från FLO-Cert kontrollerar att det finns långsiktiga avtal mellan köpare och producent samt att betalningar, volymer och leveranser baseras på avtal och uppsatta kriterier.

På vilket sätt motverkar Fairtrade barnarbete?

Kriterierna förbjuder barn under 15 år att arbeta inom produktionen. Barn över 15 år får arbeta men det får inte påverka deras möjligheter att gå i skolan, och de får inte utföra arbetsuppgifter som kan vara skadliga för dem med hänsyn till deras ålder (t ex tunga lyft).

Genom Fairtrade får de som tillverkar bollarna förbättrade ekonomiska villkor och arbetsförhållanden som gör att föräldrarna i högre utsträckning kan hålla sig friska och fortsätta bidra till familjeförsörjningen, vilket är nödvändigt för att barnarbete ska minska. Istället får barnen ökade möjligheter att gå i skolan, ibland också som en direkt följd av att premien t ex investeras i skolor och skolmaterial.

Hur går inspektionerna till?

Ansvar för kontroll och certifiering av Fairtrade-certifierade producentorganisationer och exportörer/importörer ligger hos FLO-Cert, ett oberoende internationellt certifieringsorgan med ISO65-ackreditering, en garanti för kvalitet och trovärdighet.

FLO-Cert utför två typer av kontroller:

- 1) Kontroll av dokumentation**, såsom köp- och betalningsdokument för samtliga aktörer, producenter, exportörer, importörer och licenstagare.
- 2) Fältkontroll**, som innebär ett besök hos producenten och genomgång av verksamheten. Denna inspektion sker en gång per år som regel. Om det krävs kan den ske fler gånger per år. De företag som köper från producenten inspekteras också för att kontrollera att t ex pris och premie har betalats som de ska.

För att en producentorganisation ska kunna bli certifierad måste minimikriterierna uppfyllas. Efter att den initiala inspektionen är genomförd och godkänd startar en certifieringscykel som innebär årliga kontroller av att kriterierna uppfylls samt krav på gradvisa förbättringar enligt utvecklingskriterierna. Takten och planen för hur utvecklingskriterierna ska uppfyllas är beroende av vinsten av Fairtrade-försäljningen.

Vad händer om en certifierad producent inte uppfyller kriterierna?

En Fairtrade-certifierad producent som inte uppfyller fastställda kriterier får en anmärkning och krav på rättelse inom en specificerad tidsperiod. Vid upprepade misslyckanden med att rätta till noterade missförhållanden blir producenten av med sin certifiering. I första hand försöker man dock komma till rätta med de problem som finns. Vissa anmärkningar av allvarlig karaktär ger dock underlag för omedelbar "avstängning".

Var kan man köpa Fairtrade-märkta fotbollar?

Det finns idag Fairtrade-märkta fotbollar och andra sportbollar för både lek, träning och match – i olika kvaliteter och prisklasser. Du kan köpa dem på webben, i s.k. Världsbutiker och i dagligvaruhandeln. I takt med att vi konsumenter ökar vår efterfrågan på dessa bollar kommer de i högre grad även gå att köpa i vanliga sportaffärer. Leverantörer av Fairtrade-märkta bollar finns listade på www.fairtrade.se.

Visste du att ...

- Ytterdelen av en fotboll består vanligtvis av 32 små bitar, 20 sexkantiga och 12 femkantiga
- Lapparna sys ihop för hand och varje boll kräver ungefär 650 stygn som görs med en vaxad tråd för att bollen ska vara vattentät. En erfaren arbetare klarar av att sy ca tre fotbollar på en arbetsdag.

Vidare läsning

- *Om fotbollar:* <http://www.fairtrade.se/cldoc/Fotbollar.htm>
- *Om internationella Fairtrade-kriterier:* <http://www.fairtrade.se/cldoc/opml8.htm>
- *Om certifiering och kontroll:* <http://www.fairtrade.se/cldoc/430.htm>
- *Kriterier för fotbollar/sportbollar:*

http://www.fairtrade.net/fileadmin/user_upload/content/Sports_Balls_HL_Jan_06_EN.pdf